

Antal Attila

Átmeneti idők

Mohi Sándor beszélgetései Huszárik Zoltánról

A Balázs Béla-díjas operatőr, rendező és forgatókönyvíró Mohi Sándor a Huszárik Zoltán Alapítvány megbízásából 2017 és 2021 között félszáznál is több visszaemlékező beszélgetést folytatott a magyar filmművészet korán elhunyt, legendás alakjáról. A filmköltő személyiségét, tehetségének megnyilvánulásait lánya, barátai, filmes és színész munkatársai, filmtörténészek, -esztéták és -kritikusok idézték fel Mohi Sándor mikrofonja és kamerája előtt.

Tavaly ősszel a beszélgetések többségének (negyvenhatnak) a nyomtatott változata is napvilágot látott. A könyv a borító hátoldalán található kísérőszöveg szerint „formájával is Huszárik művészete előtt kíván tisztelegni születése kilencvenedik és halála negyvenedik évfordulóján. A *Szindbádról* írta le több méltatója, hogy benne nem dialógusok, hanem egymást követő monológok hallhatók. A rövidített, szerkesztett beszélgetésekből kimaradtak tehát Mohi Sándornak – a válaszokból azért kiolvasható – kérdései, így a dialógusok átadják helyüket a Huszárik Zoltánra emlékező és a művészetét elemző monológoknak.”

A kötet írásai elevenek, monológként is őrzik az interjú légkörét, s a szakmai kérdéseket boncoló részleteik se túl szárazak vagy elvontak. A legelemzőbb írás Gelencsér Gábor filmesztétáé, ki nemcsak áttekinti és jellemzi a Huszárik-életművet, hanem összeveti a neves kortárs magyar és külföldi alkotók teljesítményével is, hogy filmtörténeti jelentőségére rámutasson. Ugyancsak árnyalt, Huszárik alkotói személyiségét és filmjeit esszéisztikus elevenséggel vizsgáló írás a filmszociológus Szilágyi Erzsébeté s a kulisszatitkokkal, munkatársi emlékekkel is szolgáló Mátis Lilla filmrendezőé. A Huszárikkal baráti kapcsolatban állottak közül talán Dobai Péter költő, író és Viczkó Tibor filmrendező érinti meg emlékezésével leginkább az olvasót. Dobai, a *Csontváry* forgatókönyvírója Huszárik e második játékfilmjének kalandos forgatásáról s a film körül bábáskodók alkotói problémáiról számol be, míg Viczkó láttatja tán legközelebről a szakmai gondokkal teli rendezőt s a bohém életű, ám mégis magányos magánembert. A híres barát elvesztéséről, temetéséről szóló részletek érzékletesen idézik az egykori fájdalmat, megrendülést.

A könyv színvonalát jelzi, hogy nincs benne érdektelen emlékezés, a nyilatkozók mindegyike szolgál érdekes és értékes adalékokkal a *Szindbád* rendezőjéről, egyben a korabeli magyar filmes szakma s értelmiségi holdudvara szellemi tájékozódásáról, sajátos világról.

A könyv címe – több emlékező utal rá – a *Szindbádból* való. „Nem szeretem ezt a mai világot. Azt mondják, átmeneti idők. Csakhogy én nem kértem átmeneti időket” – mondja maga elé a címszereplőt alakító Latinovits a bordélyházban. A film alkotói és egykori nézői az „átmeneti idők” megnevezést a saját korukra, a Kádár-rendszer évtizedeire is vonatkoztathatták. A rendező Huszárik bizonyosan tudatában volt a szövszerkezet kétértelműségének. A róla szóló kötet címeként e két szó már elsősorban a szocializmus korára utal. (A könyvben található fekete-fehér fotók ugyancsak korjelzőek.)

Mohi Sándor igen alapos munkát végzett, felkutatott, megszólaltatott mindenkit, akinek köze volt Huszárik Zoltánhoz és életművéhez. Még Bulgáriába is elutazott, hogy a *Csontváry* még élő főszereplőjével, az idős Ichak Finci bolgár színművésszel interjút készíthessen. Sikeréhez nyilván hozzájárult, hogy filmesként nem először foglalkozott Huszárikkal. Operatőrként vett részt az 1980-as években az elhunyt művész édesanyját bemutató filmek készítésében (*Özv. Huszárik Jánosné vagyok*, 1985; *Huszárik néni*, 1987), az *In memoriam Huszárik Zoltán* című 2018-as filmalkotásnak pedig nemcsak az operatőre, hanem a rendezője is ő volt.

A kötet szerkesztője, a nyomtatásban napvilágot látott szövegek gondozója, Pintér Judit igényességével ugyancsak hozzájárult ahhoz, hogy a végeredmény méltó legyen Huszárik Zoltán emlékéhez.

„Amazonas-hosszú filmszalag tekereg üresen/ nem jöttek el kedvező fényviszonyaid...” – szólítja meg a filmköltőt halála alkalmával *Szíve álmodik nekünk* című búcsúztató versében – a korra is utalva – Nagy Gáspár. Az *Átmeneti idők* című könyv azt is érzékelteti az olvasóval, mennyi kiváló filmet alkothatott volna még Huszárik Zoltán, ha „kedvezőbb fényviszonyok” segítik.

(MMA Kiadó, Budapest, 2021)